

наша СЛОВА

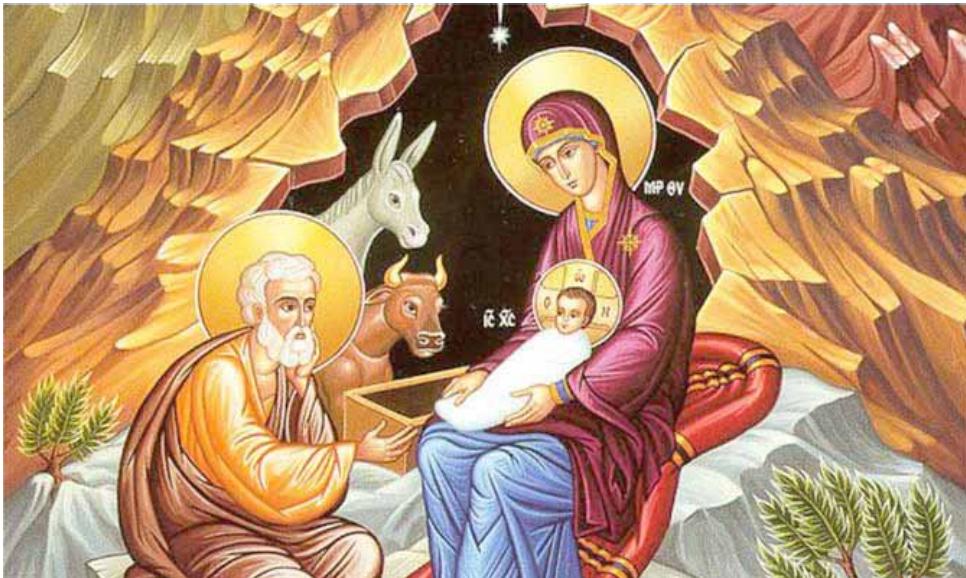
Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 1 (1464) 3 СТУДЗЕНИЯ 2020 г.

3 Калядамі, шаноўныя беларусы!

Выйшаў "Верасень" № 21

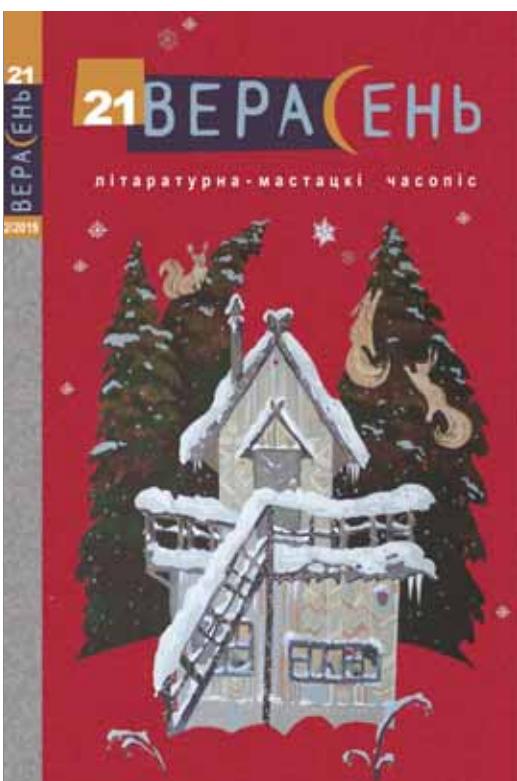
Выйшаў з друку чарговы, 21 па-
ліку, нумар літаратурна-мастацкага
часопіса "Верасень".

Пазія ў выданні прадстаўлена
вершамі Яўгеніі Кабяк, Насты Дадонавай,
Бажэны Мацюк, Рагнеда Малахойскага,
Людмілы Сіманёнак, Паўла Змітрука і
Уладзіміра Някляева.

Раздел "Проза" складаюць апавяданні Ульяны Зяткінай, Вольгі Ліхадзеўскай, Надзеі Філон, Наталлі Саўрыцкай, Ганны Навасельцавай і Міколы Адама.

У раздзеле "Пераклады" друкуюцца вершы маладой нямецкай паэткі Андры Шварц і фантастычнае апавяданне амерыканскага празаіка Айзека Азімава.

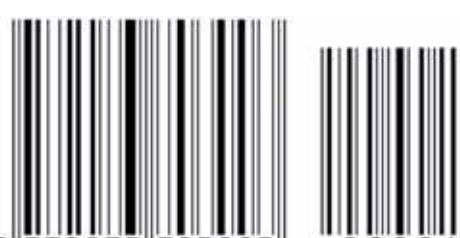
Раздел крытыка пачынаецца артыкулам Аляксея Марачкіна "...А жыта сей...", прысвячаным 60-годдзю паэта Анатоля Сыса. Аб ролі паэзіі ў жыцці мастака, а таксама аб сяброўстве з Анатолем Сысом - гутарка Эдуарда Акуліна з мастаком Алесем Квяткоўскім. Пра "залатыя дні" двух класікаў беларускай паэзіі - публікацыя Алесія Бяляцкага. "Штатнымі нататкамі" аб сваёй паездцы ў Новы свет працягвае дзяліцца з чытчамі Уладзімір Січукай. "Мае дні" пад такой назвай друкуюцца дзённікавыя запісы Раісы Крывальцэвіч. Аб ролі жанчын у творчым і жы-

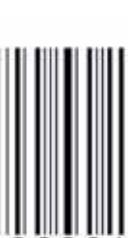
цёвым лёсе Тодара Лебяды - артыкул Сяргея Чыгрына. У рэцэнзіі на сенсацыйную кнігу "Берагі майго юнацтва" Эдуард Дубянецкі прасочвае паэтычную эвалюцию Анатоля Сыса. Заканчваецца часопіс рэцензіяй Анатоля Трафімчыка на кнігу Вадзіма Салеева "Нобель для Беларусі"...

Мастацкае афармленне нумара пад-
рыхтавалі Дар'я Бунеева і Валерый Пра-
слава. Ілюстрацыі Алесія Квяткоўскага з
жывапіснага цыклу "Ён вярнуўся!"

Пытайце "Верасень" № 21 на сядзібе
ТБМ (Румянцева, 13). Чытайце "Верасень"
на сайце: Kamunikat.org. Даіслайце свае
творы ў "Верасень" на адрес:
verasenches@gmail.com

9 772073 703003

20001

На вігілію Божага Нараджэння - да Адама Міцкевіча

Па традыцыі 24 снежня, святыя і вернікі касцёла св. Сымона і Алены прадстаўнікі літаратурнай супольнасці, супрацоўнікі Інстытута польскага ў Менску, прадстаўнікі еўрапейскіх амбасад сабраліся на імпрэзу, прысвечаную памяці вялікага беларускага польскамоўнага паэта-рамантыка Адама Міцкевіча ля помніка яму.

- У вігілійны дзень мы яднаемся з Адамам Міцкевічам, які святкаваў свой дзень народзінай разам з усім касцёлам перад Божым Народжэннем, ішоў разам з бацькамі на пастанку - святую імшу паstryраў, - прамовіў кс. Уладзіслаў Завальнюк. - Ён натхняўся величным духам Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай, яго паэмы называлі энцыклапедыямі шляхецкага ладу жыцця. Няхай яго пазія і духоўная культура таксама абуджае наш народ, каб і мы праз паэзіі і духоўных лідараў становіліся народам веры і культуры, каб людзі святлелі душой! Нехай добры Бог дабраславіц наш народ, кожны дом, кожную сям'ю, асабліва церпячых і цяжка хворых. Нехай любоў дакраненца да іх! - пажадаў ксёндз-пробашч.

"З'яўі свой цуд,
каб зноў сустэрэца з родным краем,
Дазволь душы май, ахопленай адчаем,
Пералящець туды, дзе поясам блакіту,
Над Нёманам лясныя ўзгоркі апавіты,
Дзе прозеленню жыта ў поле серабрыцца,
І заляцца поўным коласам пшаніца...,
- пісаў Адам Міцкевіч у паэме "Pan Tadeusz".

Ля помніка выступілі з чытаннем вершаў і баладаў Адама Міцкевіча вучні катэхетычнай

школы Чырвонага касцёла і навучэнцы сярэдняй школы пры польскай амбасадзе ў Менску. Прагучалі творы на польскай і беларускай мовах. Для гасцей заспявалі калядкі хор "Голос душы".

На пярэдадні свята ў Чырвоны касцёл даставілі Віфлеемскі агонь беларускія сказы, якія дзейнічаюць пры парадфіях. Такая традыцыя была запачаткована ў 1982 годзе. Цяпер ліхтар са святым сказы завозяць ў 112 парадфій краіны. Моладзь праехала больш 6000 кіламетраў, развозячы святы агонь па ўсіх кутках Беларусі.

Э. Дзвінская,
фота аўтара.

Помніць у Лідзе Адама...

24 снежня ў 29-ты раз сабралася грамадскасць Ліды на аплатку да помніка Адаму Міцкевічу на вуліцы Адама Міцкевіча. У асноўным гэта былі сябры Таварыства польскай культуры на Лідчыне на чале з Аляксандрам Колышкам, але на гэты раз прысутнічалі і старшыня Лідской гарадской арганізацыі ТБМ Станіслаў Суднік, і ксёндз, таксама Станіслав.

Прагучалі ўспілья слова пра Адама

Міцкевіча. Ксенія Райко прачытала па-польску ардынак з "Пана Тадэвуша", а Станіслаў Суднік па-беларуску - свой верш "Заполле" пра наведванне Адамам Міцкевічам свайго сябра Ігната Дамейкі ў Заполлі на Лідчыне.

Пасля паэтычнай часткі ўсе дваццаць чалавек падзяліліся паміж сабой каляндымі аплаткамі і выказали добрая пажаданні.

Яраслаў Грынкевіч.

Райса Крывальцэвіч

Пачаць свае нататкі мне хадзелацца б са звароту да аўтараў.

"Даражэнкія Зміцер і Юрась! Кожны знаходзіць сваё ў кнізе ўспамінаў іншага. Адгукаецца сэрца. Я вам удзячная за любоў, за шырасць, за цяпло душы, якімі праменіца вашая кніга. За слёзы... Вашыя - ад азярыцкіх песняў, і свае.

Присвяціла вечар яе чытанию - чытала "Азярыцкую гаворку". Назаўтра мелася ехаць у свае Слухавічы. Адараўалася ад кнігі - думка мільганула: "Гэто ж бацькэ ўдома чакаюць!" І заплакала, бо - падалося!

Вярнулі Вы мне дзівоснае адчуванне, што бацькэ мае - тут... Няхай на момант. Але ён памятаеца як рэакцыя на вашую кнігу..."

Калі б мы сустэрліся са спадаром Змітром у дзяцінстве, я б яго падражніла: "Цабуля!" А ён мяне за гэта, можа, "райдункай" назваў бы. Некультурнай, значыць. І меў бы рацюю. Бо хіба смяюща з мовы? У разнастайнасці яе гучання - багацце нашае.

Але мы хутка пасябравалі б. Аднолькава ж кажам - што ў маіх Слухавічах пад Наваградкам, што ў Азярычыне пад Рудзенскам: "брат, кат, нахэ..." І мая слухавіцкая баба Аўдоля казала гэдак жа, як азярыке (так называюць сябе жыхары вёскі Азярычына): "проўда", а не "праўда", "брой", а не "браў", "настоўнік", а не "настаўнік"...

Некалькі гадоў таму Зміцер Санько рэдагаваў маю кнігу "Блізкі свет. Хатні слоўнік-успамін". Супольная праца з рукапісам гэтай кнігі, як і наша пазнейшая супраца, стала для мяне радасным урокам - моўным, і не толькі. Надта хораша пачувалася - як гэта можа быць ля цяплівага, разважлівага, мудрага настаўніка, якога хочацца слухаць і слушаць...

"Бацькэ, рукаэ, сълядэ"... Была моцна ўражаная, калі мой рэдактар, чытаючы "Блізкі свет", сказаў прыблізна так: "Няхай бы гэтае "э" было ў нашай літаратурнай мове. Дадало б ёй адметнасці..."

Няўжо нехта больш за мяне любіць мне дарагое?

Ды нездарма кажуць: каб любіць - трэба добра ведаць. Разгадка была ў тым, што для спадара Змітрапа маё "кустэ, сватэ" такое ж роднае, як і для мяне. Толькі даведалася гэта праз некалькі гадоў, з выхадам кнігі: **Зміцер Санько, Юрась Санько. Слаўнае сяло Азярычына: Свет наших продкаў** (Мінск, "Тэхналогія", 2019. - 352 с., [16] арк. іл.)

Кніга пра Азярычына ўражвае - і вонкава, і зместам. Яна сапраўды ўзорная - аўтары не хаваюць, што хацелі зрабіць яе такою. І зрабілі! Ці шмат у нас апісанняў роднай вёскі, якія змяшчалі б і археалогію, і гісторыю, і "рэвізкія сказкі" XIX стагоддзя, дзе можна прасачыць многія пакаленні свайго роду, і даўнейшыя песні з ногатамі, і мікратапанімі з падрабязнай картай-схемай, і выдатна распрацаваны слоўнік мясцовай гаворкі, і мартыралог - спіс ахвяраў

таталітарных рэжыму XX стагоддзя, і "жывую гісторыю" - запісы людскіх успамінаў, і асабістыя успаміны пра дзяцінства, і здымак вёскі з космасу, і аўтары сотні фотаздымкаў аднавіскоўцаў? І нават багаты слоўнік даўнейшых жаночых і мужчынскіх імёнаў - бярыце, называйце сваіх дзетак, працягвайце традыцыю!

У кнізе пра Азярычына столкніцца светлага, як і ў азёрнай назве самой вёскі. Адчуваеш тут душу аўтараў на кожным кроку. І, на жаль, як і пра кожную вёску на нашай зямлі - шмат балочага. Але ж гісторыю не перайначыш... Ураўзі лёс Вольгі Лук'янчык (Андрэйчыкавай), пакутніцы за веру, расстралянай у 1937-м. Як небяспечна было адкрыта, не хаваючися, любіць Бога! Жанчына заплаціла за гэта жыццём, пакінуўшы сіротамі трох малых сыночкаў. "Сонца і там съвеціц!" - смела адказала яна мясцовому камуністу, што паграхаў ёй караю.

Азярычына - вёска, якую спалілі ў вайну, а перад тым сэм разоў бамбілі...

"Дзеци крычалі:

"Рама! Рама ляціць!" Разъбягалися, хаваліся хто дзе - у бульбу, у кустэ. Етых самалёттаў я вельма баялася. Так баялася! Спачатку

бомбы кідая, а тады крыло апусціць і с кулямёта пачынала стратычыць. Дзе ні схавацца, здаецца,

што ён цібе бачыць! Закрыяш твар рукамі і калоцісься" (Вольга Балуненка, 1930 г. н.).

Гэтыя успаміны старых людзей, якія тады былі дзецымі, выклікаюць у сэрцы адно:

"Хай Бог сцеражэ!" "Хай Бог абносіць!" Мама некалі так казала...

Ёсць у кнізе згадкі азярыкоў

і пра больш даўнія падзеі: пра паход Напалеона (дагэтуль колішняя

дорога з Дудзічаў, па якой ішоў 5-

ты корпус Язэпа Панятоўскага, за-

вецца Французскай грэбелькай);

пра Першую сусветную вайну (як

немцы частавалі азярыцкіх дзяўчутак каваю).

Ёсць легенды і паданні. Два з іх прапаную ўваже чытачоў, бо гэта і выдатныя ўзоры традыцыйнай азярыцкай гаворкі:

"А як грошай шмат пры-

сыніца чалавеку: ідзі там і там,

бяры. Прыйдзя ён, калі ні пабай-

іца, там будзя хоць зьвер які,

хоць што будзя, але ні гроши

будуць ляжасць. Съкідай усё съ

сібе - і цераз яго... Быў тут,

мама казала, у Яўселя ці ў каго,

стары съялты дзет. І яму колькі

разоў сънілася: ідзі там і там, ідзі

бяры. Ён, кажа, напросіць, кап

хто яго павёў - там ужо німа. А

каб ён, кажа, сам туды пай-

што, ствараючы сваю кнігу, думалі не толькі пра аднавіскоўцаў, але і пра тых шматлікіх нашых суайчыннікаў, хто шчыра жадае паслужыць Бацькаўшчыне, але не ведае, як гэта зрабіць. "Вось той абсяг, дзе можна прыкладам паказваюць, што гэта яшчэ не позна..." Нашая ж зямелька ўся была абазначаная людскою, сялянскай працаю. Няхай бы жылі гэтыя назывы зямлі. Каб не стала яна безыменнай. Дзеля наступных пакаленняў.

У кнізе пра Азярычына столкніцца светлага, як і ў азёрнай назве самой вёскі. Адчуваеш тут душу аўтараў на кожным кроку. І, на жаль, як і пра кожную вёску на нашай зямлі - шмат балочага. Але ж гісторыю не перайначыш... Ураўзі лёс Вольгі Лук'янчык (Андрэйчыкавай), пакутніцы за веру, расстралянай у 1937-м. Як небяспечна было адкрыта, не хаваючися, любіць Бога! Жанчына заплаціла за гэта жыццём, пакінуўшы сіротамі трох малых сыночкаў. "Сонца і там съвеціц!" - смела адказала яна мясцовому камуністу, што паграхаў ёй караю.

Азярычына - вёска, якую спалілі ў вайну, а перад тым сэм разоў бамбілі...

"Дзеци крычалі:

"Рама! Рама ляціць!" Разъбягалися, хаваліся хто дзе - у бульбу, у

кустэ. Етых самалёттаў я вельма баялася. Так баялася! Спачатку

бомбы кідая, а тады крыло апус-

ціць і с кулямёта пачынала страты-

чыць. Дзе ні схавацца, здаецца,

што ён цібе бачыць! Закрыяш твар

рукамі і калоцісься" (Вольга Балуненка, 1930 г. н.).

Гэтыя успаміны старых людзей, якія тады былі дзецымі, выклікаюць у сэрцы адно:

"Хай Бог сцеражэ!" "Хай Бог аб-

носіць!" Мама некалі так казала...

Ёсць у кнізе згадкі азярыкоў

і пра больш даўнія падзеі: пра па-

ход Напалеона (дагэтуль колішняя

дорога з Дудзічаў, па якой ішоў 5-

ты корпус Язэпа Панятоўскага, за-

вецца Французскай грэбелькай);

пра Першую сусветную вайну (як

немцы частавалі азярыцкіх дзяўчутак каваю).

Ёсць легенды і паданні. Два з іх пропаную ўваже чытачоў, бо гэта і выдатныя ўзоры традыцыйнай азярыцкай гаворкі:

"А як грошай шмат пры-

сыніца чалавеку: ідзі там і там,

бяры. Прыйдзя ён, калі ні пабай-

іца, там будзя хоць зьвер які,

хоць што будзя, але ні гроши

будуць ляжасць. Съкідай усё съ

сібе - і цераз яго... Быў тут,

мама казала, у Яўселя ці ў каго,

стары съялты дзет. І яму колькі

разоў сънілася: ідзі там і там, ідзі

бяры. Ён, кажа, напросіць, кап

хто яго павёў - там ужо німа. А

каб ён, кажа, сам туды пай-

шоў..." (Марына Моўчан, 1911 г.н.)

"Адзін чалавек, ета стaryя казалі, прыпілнавоў у лесі воўчы вывадак. Гэзвёў атмуль ваўчанё, прынёс дамоў. Ну ѹ выгадаваў ек сабаку. А ета была ваўчыца. Падрасла яна і аннаго разу на міжыкалядзь зьбегла ў лес. Німа яе ё німа. А тады бацькы гаспадар: прывяла с сабой цэлаю гайню. Забеглі яны ў хлеў ці куды там ішчэ, а ён рас - і заичапіў дзіўверы. Тады ѹзвёў стральбу, палес на вышкі і атмуль пабіў усіх. Анно гадаванку сваю пакінаў. Дак етая ваўчыца, ек выпусьці яе, дак і ўякла. Колькі там дзён прамінула, знайшлі таго гаспадара съ перагрязным горлам. Во як было, старыя казалі" (Вольга Ганчарык, 1933 г.н.)

Фотаздымкі з мінулага стагоддзя. Гэтыя жанчыны ў хустачках... Змучаныя, дачасна састарылы твары... Беларусь нашая, пакутная і цяплівая... Надта ж шмат лягло на жаночыя плечы... Тварыкі вясковых дзетак на здымку з далёкіх 30-х... А вось Змітрок і Юрка з бабуляй Ганнія ў 1951 годзе. Гэта ж будучыя аўтары нашай кнігі! Толькі яшчэ нікто пра гэта не ведае - нават яны самі...

Маладыя мужчыны на агульным здымку... Адзін з іх да бацькі майго падобны - у такой самай шапцы-ушанцы; тата зімою ў войску гэтак быў сфатаграфаваны. Ізоў баліц - сваё...

Картачка вучняў 6-га класа.

Адзначау вельмі ўважлівае, чуйнае стаўленне да мовы. Здаецца, ніводнае слоўца тут не прапушчанае - толькі на першы пагляд яно выглядае звычайным, але ж да яго прыклады - ці то з гаворкі, ці то з прыказкі-прыгаворкі, ці то з песні азярыцкай узятыя, што з'яўляеца прыгожай адметнасцю слоўніка - цудоўныя, жывыя, сабытныя.

Дзевачка ж. Памянш. да **дзеўка**. Не жаніся ў бунны дзень, да ў нядзелячку, не бяры ўдавы, бяры дзевачку (з песні). Дзевачкі-бялявачкі, дзе вы пабяліліся? - Мы каровачку дайлі, малачком памыліся (прыпейка).

Скрыня ж. 1. Вялікая драўляная прастакутная пасудзіна для захоўвання сыпкіх прадуктаў. Ек муки скрыня, то й сьвініня - гаспадыня (прыказка). 2. Куфар. Ой, пайшоў наш Сямёнка да дубовае скрыні - німа срэбра, німа злота, німа жонкі Кацярыны (з песні). 3. Аўтамабільны кузай. Мой шваір, Валодзя Казімірскі, дайшоў да Берліна. І там, як ехалі на машыні ў скрыні, ек паварочвалі з-за дома, іх зьнялі [на кінакамеру] (В.Р.). А во нейкі дзяцька [на фотаздымку] сядзіць у скрыні, і за рулём во нейкі (В.Р.).

Чытаючы, часта лавіла сябе на думцы: і ў нас так кажуць, а вось жа прапусціла, не ацаніла - звычайні словы здаваліся... А хіба не Любоў знаходзіць, бачыць незвычайніе ў звычайнім?

Знойдзем у слоўніку нават, як да малога дзіцяці казалі (кажуць): *вова* - на вайка, *зюзя* - на холад, мароз; *жыжса* - на агонь; *буба* - на што-небудзь кругленъкае, хоць на якую ягаду; *кока* - на яйка; *нана* - на хлеб. "Даша табе папы?" Ну, як я магла забыцца! Гэта ж ад мамы чула гэтае слоўца, калі гадавала сваіх дзяцей, яе ўнучкаў. Але ўжо не прымала, пасміхалася - толькі дзівілася са слова...

А цяпер мне як бабулі малога ўнука найбліжэй, мусіць, дзіцячая прыгаворка-лічылка: "Раз, два - булава; трэ, чатыры - прычапілі; пяць, шэсць - кашу сесць; сем, восім - сена косім; дзе-

вяць, дзесяць - торбы вешаць".

Ведаецце, што такое *імпат* (у слоўніку дакладна перададзена гучанне - *імпат*), *крышан*, *кressla* (не, не з мэблі), *пайма*, *пароцька*, *селядорышы* і, урэшце, *суравешка*? А мы з аўтарамі кнігі дык ведам. Ніяк не надзіўлюся: гэта ж якая адлегласць раздзяляе нашыя вёскі! Адна - на Меншчыне, другая - на Гарадзеншчыне. А такія блізкія моўна...

Імпат - мама адчывала яго, калі на свінінку працавала, нам пра гэта казала. І пра *крышан* ад яе чула, калі яна крышила бульбу ў суп. Пря *кressla* казала, бялізну, адзенне мыночы. І пра *пайму*, вала-сы запілітаючы, - у мяне ад нараджэння адна сівая была. Ну, а ўжо *пароцькам* - сама хуткая ў рухах - бацьку магла ўпікнуць (па-азярыцку - *вайцяць*). Тата ў даўгу не заставаўся. Ад яго можна было пачуць: "Зьбіраецца, як маладая да вянца" або "Зьбіраецца, як з козамі на тorg". *Суравешкі* - грыбы, што ў лесе растуць (мы і праўда спрабавалі іх есці сырымі), - мама прынесла ў наш хатні слоўнік са свае грыбное вёскі...

У дзяцінстве бывала, што мы аб'ядноўвалі на нейкі час свае калекцыі - каштоўныя зборы з каліровых бутэлькавых і небутэлькавых шкельцаў. Сядалі і глядзелі праз іх на сонца. Перадавалі з рук у рукі. Як прыгожа глядзіцца Сонейко праз сініе шкло! А праз чырвонае! І праз цёмна-зялёнае - таксама...

Мы з аўтарамі кнігі малі б і цяпер так абменьвацца, толькі ўжо па-даросламу - сабранымі скарбамі слоў. Сядзелі б і цешыліся, дастаючы са скарбонкі кожны сваё. Давалі б адно аднаму - на сонейку праз яго паглядзець. На сонейку мовы нашай... Здзіўляліся б - надта шмат новых слоў, непрывычных, нячутых...

Размаўлялі б пра падабенства і рознасць гучання, адрозненне ў значэнні адных і тых жа словаў... О, гэтае шчаслівае ўспамінанне Свайго!

Сп. Зміцер згадвае ў прадмове, як яшчэ дзіцем пачаў у пе-

раказе нейкай гутаркі аднаго з бацьковых пацьентаў надзвіва ка-роткія формы: "Ён мне ка (г. зн. кажа)...

А я яму ку (г. зн. кажу)...". А мне ўспомінілася, як дзед Язэп, гасцюючы ў нас, казаў свайму зяцю, тату майму, за бяседным столом: "До-до, Генічак, до..." Досыць, значыць. І памятаю

дзедава працяглае сцвярджалынае: "Ta - a (так)..."

Некаторыя слова з азярыцкай гаворкі падказвалі мне разгадку свайго. Напрыклад, *абапнуцца* (захінцца). Адразу ўспомінілася нашае слухавіцкае *абапеняц* (кароткае, не па росце адзенне). Або - *абячайка* (брыво). Цяпер зразумела, чаму тата сценкі рэшата *абечкам* называў - закругленыя, як бровы.

Люблю слова з сялянскай гаспадаркі - прывыкла чуць ад бацькоў. Прячытаеш, і неяк лягчай дыхаецца - сыходзіш з шэрага гардскага асфальту на залёную траву, вяртаешся ў маленства, у якім бацькі - маладыя і заклапочаныя - як птушкі, што гадуюць увесну сваіх птушанят...

Цікава было даведацца, што за гаспадарчая лексіка ў Азярычыне гучала. Цалкам нешта новае! Ну, напрыклад, *аблемат* - дровы, што высаходзілі за лета; *акалот* - абламочаныя снапы жыта; *апоўзліны* - звязаныя канцамі лазовыя галіны на верхнім стога... Або *выйпустак* - цяля, якое перазімавала. Цікава: *грыжсан* - недавараная сярэдзіна ў бульбе. Бяры і *грызі*?

Валодаючы слоўнікамі - кожны сваім - малі б перакідвацца з аўтарамі гэтай кнігі словамі, як мячыкам - без яго не ўяўляю свайго дзяцінства... Лавіце!

На *ставэ* (прыстасова для плавання дроў) адказала б *сталюгамі*, на *смаголь* (галавешка) - кудлавешкау, на *паматы* (страла, прыгатаваная з кавалачкамі хлеба на малачэ) - *кармушкау*, на *павідлівы* (прагны да ежы) - *лапти*, на *пупок* (лучок на касі) - *кулька*.

У кнізе шмат блізкага, пазнавальнага. *Драпачык* - драпцы, *дромны* - маминае дромненкі прыгадвацца, *дыба* - бацькавае дыбака. Праўда, у азярыкоў *жмінода* - *пляткар*, а ў нас *жмінода* - *скупечка*. У азярыцкай гаворцы *зьмітэрэжыца* - падысці да апашнія мяжы, безнадзейна заняпашці, а ў нас *зьмітэрэжыца* - хвалявацца, мяняцца (пра чалавека і пра надвор'е).

Багата цікавых дзеясловаў. Напрыклад, *аслупець* - знерухомец ад нечаканасці, аслупянец; *зіпаць* - бліскаць, мігцець; *уробіцца* - забрудзіцца, зама-зацца; *разъмяняцца* - скасаваць аблімен; *правашыць* - змарнаваць (пра час); *прыдзіраць* - дадаваць што-н. у цеста, здрابняючы на тарцы; *паматаніца* - пашанцеваць; *зьбізаваць* - моцна адхва-стаць, адлупчаваць.

Захацелася запомніць дзея-словаў *жураць* (цимнечы ад гарачыні) і *ежжураць* (пажоўкнуць, зрыжэць каля агню). Бо бывае ў мяне гэта з адзеннем, калі прыеду ў свою родную хату і моцна печ напалю...

І зноў кліча слоўная гульня. Ізноў "адбіваю мячык": *драбіна* - драбіны; *днушка* - днуночка; *буки* (лёгкае сутыкненне лбамі, у гаворцы з дзіцем) - *букиш*; *збаёдаць* (згубіць, запраторыць) - *зьбіёдаць*; *дзыгаты* (даўганогі, цыбаты) - *дзыгала*; *брыжэ* (фальбоны) -

брыйзы; *буцяць* (падгніваць) - бутляць (парахнечы); *закажанелы* (недагледжаны, закарэлы, пра жывёлу) - *закажэнны* (і пра дзетак малых). У Азярычыне "картопля ўжо храстке пусыціла", а ў нас вясною "картошка хросылі пускае". Азярыкі божую кароўку *андрэйкай* кілучуць, а ў Слухавічах яна *ядзерка*. У Азярычыне гляўкач - недапечаны, глёўкі хлеб, а ў нас сказаў *б ацьцесліваты*. *Дзюжок* там - палоска зямлі, а ў нас невялікі кавалак зямлі з краю за-веца *канчар*.

Сваю працу браты Зміцер і Юрась прысвяцілі сваім дарагім, незабытным бацькам - Зоні Кіршэні Хведару Санько.

А мне падалося, што і май бацькам - таксама. І ўсёй Беларусі...

Звычайнія слова ў Азярычыне не абавязкова маюць звычыя для мяне значэнне. Напрыклад, *гушкалкі* - гэта па-азярышку дрыгва. А *гук* - галіна дрэва (у нас жа, у Слухавічах, *гук* - гэта кнір).

А ёсьць такія слова, што, калі не жыё ў гэтай вёсцы, дык, можа, ніколі і не пачуеш. Адно палюбуючыся на іх здалёк. Напрыклад: *аброжса* - твар, быток - невялікая мясціна пры лузе; *буй* - адкрытае ўзвышанае месца, якое прадзімаеца ветрам; *вішар* - старая няскочаная трава; *лгіня* - ашуканка; *паманка* - мяняушка; *браницы* - мухчынскія асобіны канапель; *гурбячок* - выступ на якойні паверхні, бугарок.

Сустракаючыся сярод словаў і пастычныя, прыўкрасныя. Іх хочацца мець хоць у "пасіўным слоўніку" - занатаваць. Усцешылі мяне тут *бялазоры* (светлавокі); *зарэць* (світаць, займацца на зару); *шарэш* (замерзлы пасля адлігі снег, шарпак). А як хороша гучыць *міжыкалядзь* - прамежак часу ад свята Нараджэння Хрыстова да Вадохрышча...

Вось так і грэлася душою, чытаючы старонкі азярыцкай гаворкі. Згадвалася сваё. Адчувала замілаванне і хваляванне - ад сцрэчы з далёкім, але блізкім і дарагім.

А наагул кніга "Слаўнае сяло Азярычына" стала для мяне працягам шчаслівага знаёмства са

На фота:

- Вокладка кнігі.
- Каменныя сякеры з ваколіц Азярычына. Заходзяваюцца ў Дзяржаўным археалагічным музеі Варшаве.
- Азярыцкая царква-капліца св. Кузьмы і Дзям'яна, пабудаваная ў 1813 годзе. Фота 1910 года.
- Азярыкі ў Злучаных Штатах Амерыкі. Канец 1910-х - пачатак 1920-х гадоў.
- Вучні Азярыцкай пачатковай школы з сваёй настаўніцай Лідзей Рабцэвіч. Пачатак 1930-х гадоў.
- У сібірскім выгнанні. Азярыцкі настаўнік Аляксандр Кучынскі (злева) і паст Юлі Таўбін. Цюмень, 18 сакавіка 1935 года.
- Адзін з першых павенных здымкаў. Сярэдзіна 1940-х гадоў.
- Праект помніка, прысвечанага першаму згадванню Азярычына ў пісьмовых крыніцах.

Справаздача

аб дзейнасці Шклоўскай раённай арганізацыі
ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" ў 2019 годзе

У 2019 годзе праведзена наступная работа:

1. 23 студзеня ў грамадскім цэнтры "Мост" адбылося сумеснае пасяджэнне раённай арганізацыі ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" і грамадзянскай ініцыятывы "Шклоўскі магістрат". На пачатку пасяджэння адбылася справаздача аб дзейнасці ТБМ за 2018 год, з якой выступіў старшыня Шклоўскай раённай арганізацыі ТБМ Аляксандар Грудзіна. Таксама перад удзельнікамі пасяджэння выступіў старшыня Магілёўскай абласной рады Таварыства беларускай мовы, пісьменнік Міхась Булавацкі. Присутныя мелі магчымасць задаць свае пытанні выступоўцам. Потым удзельнікі пасяджэння абмяняліся думкамі, меркаваннямі і прапановамі па дзейнасці мясцовага аўяднання "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" і Магілёўскага абласнога аддзялення грамадскага аўяднання "Саюз беларускіх пісьменнікаў". На пасяджэнні таксама адбылося абмеркаванне далейшых планаў дзейнасці арганізацыі ў новым 2019 годзе. Сярод іншых накірункаў працы вырашана зноў вярнуцца да пытання ўвекавечання ў горадзе Шклове памяці пісьменніка Міхася Зарэцкага.

2. 16 лютага ў грамадскім цэнтры "Мост" адбылося сумеснае пасяджэнне грамадзянскай ініцыятывы "Шклоўскі магістрат" і мясцовых структур: раённай арганізацыі ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны", партыі БНФ, Руху "За Свабоду". На пачатку пасяджэння адбыўся прагляд фільма "Праваабаронцы супраць смяротнага пакарання", які прэзентавалі Паліна Сцяпаненка, літаратар і актыўіст кампаніі "Праваабаронцы супраць смяротнага пакарання" і рэжысёр фільма Віктар Траццякоў. Пасля прагляду фільма прысутныя мелі магчымасць задаць свае пытанні аўтарам прэзентацыі фільма. Адбылася здыскусія, абмен думкамі і меркаваннямі. Другім пытннем, якое было абмеркавана на пасяджэнні, стала стварэнне пры пры раённай арганізацыі ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" аматарская "Літаратурная салона". З паведамленнямі выступілі Аляксандар Грудзіна, старшыня Шклоўскай суполкі ТБМ і грамадскія актыўісты, аматары літаратурнай творчасці Пётр Мігурскі і Аляксандар Новікаў. Таксама з паведамленнямі выступілі прысутныя гості: Юры Нагорны, старшыня Аршанская арганізацыі ТБМ, Леанід Падбярэцкі, сябар Руху "За Свабоду", Вольга Быкоўская, сябра Рады Руху "За свабоду", Людміла Драпеза, філолаг. Удзельнікі пасяджэння абмяняліся думкамі, меркаваннямі і прапановамі. Вырашана стварыць аматарскі "Літаратурны салон" пры Шклоўскай арганізацыі ТБМ, які павінен насыць імя Міхася Зарэц-

ка, беларускага пісьменніка, чыё дзяяцінства прыйшло ў Зарэчным Шклове.

3. 20 сакавіка сябар Таварыства Аляксандар Грудзіна прыняў удзел у раённых "Краязнаўчых чытаннях імя Міхaila Ільюшэнкі", якія мелі назыву "Памяць мацней часу" і былі прысвечаны 75-гадзю вызвалення Шклоўскага раёна, дзе выступіў з паведамленнем "Халасть Шклова".

4. 18 красавіка сябар Таварыства Аляксандар Грудзіна прыняў удзел у Міжнароднай навуковай канферэнцыі "Куляшоўскія чытанні", дзе выступіў з паведамленнем "Зарэчны Шклоў (погляд ў мінулае)".

5. 24 сакавіка сябры Таварыства прынялі ўдзел у святкаванні Дня Волі. Была зроблена экспурсія па знакавых для Шклова мясцінах. Потым у грамадскім цэнтры "Мост" на гістарычныя тэмы і пра сучасныя падзеі выступілі грамадскія і палітычныя актыўісты.

6. 23 траўня дэлегацыя Шклоўскай ТБМ наведала горад Оршу, дзе адбылася сустэреч з прадстаўнікамі ГА "Саюз беларускіх пісьменнікаў".

7. 22 чэрвеня дэлегацыя Шклоўскай ТБМ здзейсніла вандроўку на радзіму пісьменніка Васіля Быкава ў вёску Бычкі на Віцебшчыне.

8. 28 жніўня дэлегацыя Шклоўскай ТБМ здзейсніла вандроўку ў вёску Пагосцішчы Лёзненскага раёна на Віцебшчыне, дзе прыняла ўдзел у адкрыціі помніка Ігнату Будзіловічу, удзельніку паўстання 1863 года.

9. 30 кастрычніка сябар Таварыства Аляксандар Грудзіна прыняў удзел у раённых "Краязнаўчых чытаннях імя Міхaila Ільюшэнкі", дзе выступіў з паведамленнем "З гісторыі каталіцкіх святынь Шклова".

10. 8 снежня ў грамадскім цэнтры "Мост" адбылося пасяджэнне літаратурна-мастацкага салона імя Міхася Зарэцкага. З паведамленнямі і асабістымі літаратурна-мастацкімі творамі выступілі Рыгор Кастусёў, Пётр Мігурскі, Аляксандар Грудзіна, Леанід Осіпаў, Міхаіл Кучарэнка, Аляксандар Новікаў, Людміла Азарэвіч.

Старшыня Шклоўскай раённай арганізацыі ТБМ
А. Грудзіна.

ТБМ - у школу

Адзін з асноўных накірункаў дзейнасці ТБМ імя Ф. Скарыны г. Магілёва - гэта праца з навучальными ўстановамі. Бо, як вядома, дзеці - наша будучыня, а таму сябры нашай арганізацыі частыя гості ў школах, садках і ВНУ. Вось і мне 9 снежня прыйшлося наведаць Камінтэрнаўскую сярэднюю школу ў мястэчку Палыкавічы Магілёўскага раёна. Распавёў вучням спачатку пра цікавосткі менавіта іх мястэчка Палыкавічы, пра старажытнае гарадзішча Барсукова горка, якое даследаваў археолаг Васіль Тарасенка ў 1930-х гадах, пра князёў Ладамірскіх, маёнтак якіх быў яшчэ на пачатку 20-га стагоддзя, пра Палыкавіцкую крэйніцу і старажытны дуб, у дупло якога памяшчалася 6 дарослых чалавек! Шкада, але дуб спілаві пры "добраўпрадкаванні" на пачатку 2000-х, зруйнавалі старажытную капліцу ад дарэвалоцьнага манастыра...

Таксама на пасяджэнні выступілі гості з Менска, Магілёва і Орши. Кульмінацый літаратурнага свята стаў выступ Сяржука Доўгушава - спевака, папулярнага беларускага фальклору, лідара этна-гурта Vuraj. Ён праспявіў песні на вешышы Уладзіміра Караткевіча. Граў на гітары, дудцы, ліры.

11. Сябрамі таварыства праведзены некалькі эккурсій і сустэреч з навучэнцамі школы раёна, вернікамі касцёла Пятра і Паўла і гасцямі горада па гістарычна-краязнаўчай тэматыцы.

12. Асобная матэрыялы сяброў таварыства: Л. Анціпенкі, А. Грудзіны, Р. Кастусёва, П. Мігурскага грамадска-палітычнага, літаратурнага і гістарычна-краязнаўчага накірунка друкаваліся ў газеце ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны" "Наша слова", а таксама ў выданнях: раённай газеце "Ударны фронт", часопісе "Наша гісторыя", рэгіянальным інтэрнэт-партале www.6tv.by "Магілёўскі рэгіён" і іншых беларускіх інтэрнэт-выданнях.

13. Сабраны і пералічаны фінансавыя ахвяраванні на дзейнасць ГА "Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны".

14. У бягучым годзе раённая арганізацыя ТБМ панесла страты. У лютым гэтага года адышоў у іншы свет сябар Таварыства з моманту ўтварэння адпаведнай структуры ў Шклоўскім раёне журналіст, літаратар, краязнаўца Лявон Міхайлавіч Анціпенкі. Літаратурную дзейнасць ён пачаў яшчэ вучнем школы. Яго байкі, вершы, пароды, апавяданні друкаваліся ў газетах "Магілёўская праўда", "Звязда", "ЛіМ", "Чырвонае змена", у часопісах "Вожык", "Полымя" і іншых выданнях. Лявон Міхайлавіч выдаў некалькі зборнікаў вершаў, прозы, эпіграм і пароды.

Гэты быў цікавы і добразычлівы чалавек, які валодаў вельмі глыбокім і разнастайнымі ведамі. Быў ён заўсёды неабыкавы да шматлікіх падзеяў, якія адбываліся ў жыцці сучаснага грамадства. Яго ведалі і паважалі многія жыхары Шклова.

Пасля кароткага экскурсу па гісторыі малой радзімы шкалярам з дапамогай фотапрэзентацыі распавёў гісторыю роднага горада Магілёва. Калісці наш горад быў самым заможным на тэрыторыі Беларусі, і мне заўсёды ёсьць пра што весці размову. Калі паказваў фотадыслікі велічных храмаў і палацаў, распавядаў пра знакамітых магілёўскіх дзеячаў, то вучні дужа здзіўляліся таму, што наш горад быў калісці такі незвычайнай і прыгожай.

... Напрыканцы нашай сустэречы паказаў гістарычны мультфільм "Аповесць мінульых часоў" пра паходжанне гербаў абласных гарадоў нашай краіны.

Алег Дзяячкоў. Магілёў.

"Купалаўскі"

У снежні пазнаёміся з першыми нумарамі тэатральнага часопіса з такой назвай. Яго наклад 100 асобнікаў. Асабіста мянне ўразіла маштабная пышчтная панараама дынастыі, а таксама смелая гісторыя выбару свайго шляху, якая паўстае з аповяды зоркі Купалаўскага тэатра сп. Зоі Белаахвосцік. Цікава было пачытаць байку славутага народнага артыста СССР Генадзя Аўсянікава... Загадчыца літаратурна-драматычнай часткі сп. Вольга Бабкова распавядае пра гісторыю тэатра і будынка, а вось генеральны дырэктар тэатра сп. Павел Латушка расказвае пра то, як кіраваць тэатр махінай і як яму працуецца з шалёнімі купалаўцамі...

Захавальніца архіва сп. Ірына Сцяклова дастала з тчакі далікатнай і вінтажнай эсکізы дэкарацый і касцюміяў...

Абавязкова раю праглядваць неверагодныя здымкі з прэм'еры спектакля "Шляхціц Завалня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях". Каб зразумець, адкуль уся фантастычнасць бярэцца, аўтары пагутарылі з пастановачнай камандай, якая з радасцю прадставіла плён сваёй працы і яго закуліссе.

Алена Ганум кажа слова пра долю рэжысёра, Сяргей Кавалёў распавёў пра суплёт кодаў Яна Баршчэў-

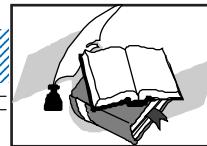

скага і працу над інсцэніроўкай, а мастакі Кацярана Шамановіч і Сяргей Ашукі адказваюць за візуальны бок спектакля, а ў фінальнym супрацьстаянні зышліся выкананыя галоўных роляў Іван Кушнярук і Іван Трус.

Кіраўніком праекта "Купалаўскі" з'яўляецца Вольга Куликоўская, а аглядальнікамі працу ўчастнікі асобы: Надзея Аўхукова, Вольга Бабкова, Валерый Міхалевіч, Вераніка Молакава, Марыя Пушкіна, Ірына Сцяклова...

Вёрстку і ілюстрацыі таленавіта зрабілі: Наста Камінская і Арцём Цімашэнка. Часопіс зроблены з вялікім густам і каштует 5 рублёў. Яго мажліва набыць у касе тэатра.

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык культуры.

"БЕЛЬЯ ВАРОНЫ" з Каханавічай

"БЕЛЬЯ ВАРОНЫ" гняздующа ў Каханавічах ужо больш за 30 гадоў і юбілейнай даце была прысвеченая ўрачыстая вечарыны ў мясцовым клубе, на якую сабралася не толькі "вароннё", але і "сарокі" з "верабейкамі". Бо за столькі год свайго існавання клуб "Белья вароны" папоўніў сваю птушынную зграю "бабулькамі-сарокамі" і "птушанітамі-верабейкамі", якія і зляцеліся на віншавальну сустрэчу, запрасіўшы на яе месціцаў, сяброві з Верхнядзвінска, кіраўніцтва аддзела культуры і раённай бібліятэкі, мясцовую юладу.

Людзі тут жывуць
Нябедныя,
Бо ѹ вароны наши -
Белья.

Для прыездінскіх кароны
Перлы - "Белья вароны"
і падарыў клубу адмысловую

шыльду для клубнага музея, па якой

можна зразумець, што "вароны" сталі

на крыло, і што надалей яны застануцца "ненажэрнымі" ў добрых спра-

вах і пачыннях.

Так "нарадзіўся" клуб "Сарокі", што сабраў мясцовых актыўных жанчынак, якія не толькі бавяць час у клубе з "варонамі", але далучающе да агульных добрых спраў. Варты ўзгадаць "Вечары на балконе", калі не толькі мясцовыя артысты, але і грамадскія актыўісты з Цэнтра пад-

трывкі грамадскіх арганізацый "Рубон" прыязджалі з канцэртамі ў Каханавічы. Але спачатку - нейкая добрая спраўа, як напрыклад, добраўпрацаванне мясцовага парку, які зараз набывае абрывы ў тульнага куточка

- А пачыналася ўсё нават крху раней, чым 30 год назад, --кожа кіраўнік клуба Пётра Квяцінскі, і сам здзіўляеца таму, колькі год праляцела. - На самай спраўе я займаюся гэтым ужо 40 год: спачатку быў "вузкі профіль" - ровар, потым з'яліся цікавасць да краязнаўства.

Мы "круцілі педалі" не толькі па Беларусі, даехалі да Адэсы і Карпатаў, былі ў многіх куточках Расіі і Прыбалтыкі, наведвалі нават Польшчу. Аб'ехалі амаль ўсе каталіцкія і праваслаўныя храмы Віцебшчыны.

Галоўная місія нашага клуба - здаровы лад, і таму праз некаторы час мы, першыя ў раёне, распачалі маржаванне ў мясцовай сажалцы, і да нас пачалі з'ядзжацца наши прыхільнікі нават з горада і многія зараз з'яўляюцца ганаровымі сябрамі клуба, нават пакінуўшы межы нашага раёна. Але гэта не замінае нам сустракацца, - распавядаў на вечарыне Пётра Квяцінскі.

Краязнаўцы накірунак ў працы клуба даў мягчымясць больш даўдзана пра знакамітага земляка, падходжаннем з Каханавіч, вядомага пазата, этнографа Ігната Храпавіцкага, якому была прысвеченая адна з міжнародных канферэнцый, што прайшла на яго радзіме яшчэ ў савецкія часы, і зараз гэта традыцыя адноўлена, калі вядомыя навукоўцы з Полацка, Віцебска і Менска прыязджаюць у Каханавічы. Мясцовая ўлада распачала добраўпрацаванне парку, якому нададзена імя Храпавіцкага, працу ў якім грамадскія актыўісты раёна распачыналі яшчэ тады, калі Пётра Квяцінскі быў дэпутатам мясцовага Савета і нарадзілася ідэя стварэння Камітэта грамадскага самакіравання пад патранажам абласнай філіі "Фонду імя Л. Сапегі". Пра што сведчыць адзін з архіўных бюлетэніў філіі.

Клуб стаў месцам сустрэчы з вядомымі пісьменнікамі і пастамі, а С. Панізік прысвяціў клубу такія радкі:

Валянціна Болбат,
Верхнядзвінск, ТБМ.

Ад Лідскага ТБМ - Слуцкаму ТБМ

23 снежня ў Слуцку таварыстве беларускай мовы выступіў бард з Ліды, намеснік старшины Лідской гарадской арганізацыі ТБМ Сяргей Чарняк.

Мерапрыемства было прысвечана 30-годдзю заснавання ТБМ імя Ф. Скарыны. У пачатку імпрэзы старшина Слуцкага ТБМ Зінаіда Цімошак выступіла з уступным словам, у якім распавяла пра нялёгкія ўмовы, у якіх прыходзіцца займацца папулярызацый беларускай мовы ў Слуцку.

На вечарыне прысутнічала 21 чалавек. Случчанам вельмі спадабаўся выступ лідскага барда Сяргея Чарняка, які відаўся выдатным голасам. Да таго ж ён вельмі пазітыўны выступаў і ўмее развесяліць публіку. Сваймі чароўнымі песнямі і жартамі Сяргей Чарняк стварыў атмасферу свята і паднім ю настроі перед Калядамі і Новым годам.

Лічу, што цудоўнае выкананне сваіх песень Сяргеем Чарняком, песень на слова Багдановіча, з рэпертуару Лявона Вольскага і Вайщошкевіча надоўга запомніцца жыхарам Слуцка. Сапраўдны артыст, ён добра ўмее заводзіць аўдыторию. Случчані співали разам з ім і калядная песня, і Пагоню. "Пагоню" співали стоячы.

Удзельнікі гумарыстычнага гуртка пры Слуцкім ТБМ паказалі сцэнкі пра адпачынак даяркі і "выход кіраўніка краіны ў народ". Случчане

разышліся ў добрым настроі пасля агульнага здымка.

Зінаіда Цімошак,
старшина Слуцкага ТБМ.

Вечарына памяці Анатоля Белага

10 - га снежня 2019 года Анатолю Белому, беларускаму грамадска-культурнаму дзеячу, вучонаму, мастацтвазнаўцу споўнілася 80 гадоў. Ён нарадзіўся ў 1939 годзе ў Старых Дарогах Менскай вобласці. Як бачым, яго дзяяціцтва з дня нараджэння прыпадае на Другую сусветную вайну. Магчыма, яго першымі цацкамі былі стрэляныя гільзы вінтовачных патроноў. Пасля вайны з 1947 па 1957 год вучыўся ў школе. Пасля школы паступіў у Выбаргскае авіяцыйна-тэхнічнае вучылішча. Пасля вучобы лёс закінуў яго на службу ў далёкую Якуцію. Відаць, ён не збіраўся свой лёс надоўга звязаць з авіяцыяй, таму змяніў від сваёй дзейнасці і паступіў у Якуцкі дзяржаўны ўніверсітэт. Праз нейкі час вірнуўся ў Менск і прадоўжыў вучобу ў БДУ, які закончыў у 1967 годзе. З гэтага моманту пачала стварацца, выбудоўвацца яго багатая, адметная, насычаная біографія.

Кола яго дзейнасці асэнсаваць немагчыма. Пасля заканчэння БДУ Анатоль Белы працаў вучоным сакратаром музея Вялікай Айчыннай вайны, быў першым дырэктарам мемарыяла Хатыні і Курган Славы. Акрамя асноўнай працы ён займаўся калекцыянаваннем мастацкіх вырабаў і гістарычных экспанатаў, датычных да гісторыі Беларусі. Яго калекцыя была даступна для ўсіх людзей. Сам ён ладзіў тэматычныя выставы, прысвечаныя гістарычным падзеям у Беларусі. Шмат экспанатаў свайг калекцыі ён перадаў іншим музейям Беларусі. У яго калекцыі назапасілася больш за трох тысяч мастацкіх зартэфактаў, таму прышлося стварацца музею. На яго стварэнне патрабавалася некалькі гадоў. Урачыстае адкрыццё музея ў Старых Дарогах адбылося ў лістападзе 1999 года.

На святочнай вечарыне гучалі слова віншаванняў ад раённай і мясцовых улады, сяброві на клубе, а таксама гасцей, якія прыехалі з Дрысы з пажаданнямі клубу, яго кіраўніку Пятру Квяцінскому папаўнення ў шрагах "птушынай зграі" і плёну ў ка-

бяларусі, такія як Анатоль Грышкевіч, Адам Мальдзіс, Васіль Быкаў, Рыгор Барадулін, Мікола Савіцкі, Георг Штыхай, Міхась Ка-рпук, Леанід Лыч, Аляксей Саламонаў, Мікола Ермаловіч, Мікалай Несцярэўскі, Уладзімір Содаль, Анатоль Валахановіч, Яўген Гучок, Надзея Сармант ды іншыя. Сябрамі клуба з'яўляюцца жонка Анатоля Белага Ала Белая і дачка Святлана Белая. Гэта гаворыць аб тым, што сям'я падтрымлівала яго і працягвае яго справу.

Ён з'яўляўся сябрам Саюза мастакоў з 1995 г. і сябрам Саюза беларускіх пісьменнікаў з 1999 г.

Эта далёка не поўны пералік таго, што паспей зрабіць Анатоль Бела.

6-га снежня 2019 года сваякі і сябры Анатоля Белага, сябры клуба "Спадчына" сабраліся ў сядзібе ТБМ імя Францішка Скарыны, каб адзначыць яго 80-годдзе з Дня народзінаў. Сядзіба прысутных былі Леанід Лыч, Мікола Савіцкі, Сымон Барыс, Віктар Хурсік, Алеся Цыркуноў, Надзея Сармант, Яўген Гучок, Мікола Лавіцкі, Уладзімір Раманоўскі, Аляксей Будзяновіч іншыя. З уступным словам выступіла Алена Анісім, старшина ТБМ імя Францішка Скарыны. Кожнаму з прысутных хацелася выступіць, штоцы ўспомніць, скажаць добрыя слова пра Анатоля Белага. Мікола Лавіцкі і Уладзімір Раманоўскі паказалі пра яго відэофільмы са сваіх архіваў. Яўген Гучок выдаў кнігу "Трыяда Анатоля Белага", якую атрымалі ўсе прысутныя.

Вечарыну, прысвечаную Анатолю Беламу, падрыхтавалі Ала Белая і Святлана Белая.

Матэрыял падрыхтаваў
Ілья Копыл,
сябар клуба "Спадчына",
стали падпісчык газеты "Наша слова".

Беларускі народны каляндар на 2020 год

Народны каляндар - гэта фалькворны каляндар: ён складзены на аснове хранонімаў, якія зафіксаваны ў вуснай народнай творчасці беларусаў і ўключаюць традыцыйныя арыенцыі на сельскагаспадарчыя работы і адпачынкі ў гадавым, сезонным, месячным і іншых цыклах-рэйтмехах.

Сістэматызаваны беларускі народны каляндар у складзе з велікодна-валачобнымі песнямі, якія ў строгай храналагічнай паслядоўнасці апісваюць традыцыйныя прысяткі і святы, у тым ліку тыя, што закансераваліся ў непараўнальных паэтычных узорах як Навагодзі/Навалеці, з'яўляючы нашым шэдэрам і фенаменальнай з'явай сусветнай нематэрыйнай культуры.

У народным календары на 2020 год прадстаўлены асноўныя святы і прысяткі з кароткімі тлумачэннямі, прыкметамі, прымаўкамі, урыўкамі з валачобных песень і г. д. Дні (хранонімы), якія адзначаюць беларусы-католікі, выдзелены курсівам. Зорачкай /*/ пазначаны святы "рухомай" царкоўнай пасхалі.

У наступным, 2021, годзе па каталіцкай пасхалі Вялікдзень (Пасха) 4 красавіка і па праваслаўнай - 2 мая.

Умоўныя абазначэнні: **п** - падзелак, **а** - аўторак, **с** - серада, **ч** - чацвер, **пт** - пятніца, **сб** - субота, **н** - нядзеля. Больш падрабязна пра значэнне хранонімаў календара можна прачытаць у нашых книгах "Беларускі народны каляндар" (Мінск, 1993, 2002) і інш.

Студзень

1. с. Новы год. ВКЛ перайшло на студзеніцкі стыль у 1550 г., Расія - з 1700 г.

6. п. Першая, Посная куція. Перадкаляндная вячэра. Які дзень, такі і год. **Богаз'яўленне, Тры Караплі.** Католікі праводзілі маскаваны абрад "Тры караплі", або "Гэроды".

7. а. Раство Хрыстова. Пачатак Каляд. **"Ой, Калядачкі, бліны-ладачкі..."**. Калядавалі. Насілі "звядзу". Паказвалі батлейку. На Каляды праводзілі ігрышчы ("вадзілі казу", "жанілі Цярошку", "пяклі ката", гулялі ў "Яшчура" і інш.).

9. ч. Сцяпан. Дзень найму слуг, батракоў у мінульм. **"На святога Сцяпана вышэй слуга за пана".**

13. п. Шчодрая куція. Па-

чатак Шчодрага тыдня. **"Мароз, хадзі куцую есці"**.

14. а. Васілле. Новы год па правасл. календары. **"Сею, сею пасяваю, з Новым годам вас вітаю"**.

18. сб. Трэцяя, Галодная, Вадапосная куція. Апошнія дні Каляд. **"Каляды ад'язджае"**.

19. н. Вадохрышча (Кшчэнне). **"Святое Кічэнне ваду ксіціла..., свет ачысціла і ваду наверх пусціла"**, **"На Вадохрышча завіруха - на Вялікдень таксама"**.

20. п. Прывадохрышча - заканчэнне Каляд. Пачатак Малой вясельніцы (да посту).

24. пт. Аксіння. **"Аксіння дарогу перамяце, а корм падмяце"**. **Фядос.** **"На Фядоса ѡѣла"**.

25. сб. Таццяна. Свята студэнтаў. **"Вее вечер - будзе вайна"**.

31. пт. Апанас, Гусінае свята. Свята свойскай жывёлы. **"Хавайнос у апанасаўскі мароз"**.

Люты

1. сб. Ігнат. **"На Святога Ігната зіма багата"**.

2. н. Грамніцы, Стрэчанне. **"Калі на Грамніцы нап'еца певень вадзіцы, то на Юр'я наесца вол трапіцы"**, **"Грамніца - хлебу палавіца"**.

5. с. Агата. Каровіна свята. **"Хлеб і соль святой Агаты не пусціц бяды да хаты"**.

6. ч. Дарота. **"На Дароце высахнучу хусты на плоце"**. **Паўзіміца Аксіння.** **"На Аксіні мяце"**.

10. п. Пачатак Памінальнага, Дзедавага тыдня.

11. а. Ігнат. **"Ігнат Грамніцам рад"**.

14. пт. *Дзедава пятніца. **Валяніцін.** Свята закаханых. Трыфан. **"На Трыфана зорна - вясна позная"**.

15. сб. *Строчаньская Дзяды. Грамніцы, Стрэчанне. **"Зіма з летам сустракалася, пра здароўеўка пыталася"**. **"На Грамніцы палавіна зіміцы"**.

18. а. Агата. Каровіна свята.

15. сб. *Памінальница. Ка-нек Памінальнага тыдня. **"Калі "вея" ў нядзелю, то авёс трэба сеяць на 9-м тыдні, калі ў панядзелак - то на 8-м, калі ў сераду ці чацвер - то пакідалі "дзесяцінкі дзве"**.

24. п. *Рабы тыдзень, Вясельніца, Развітальны, Сырапусны, Масленічны тыдзень. Тыдзень пе-рад Масленіцай. Які добры дзень на Масленын тыдні, у той дзень ад Іллі

сеялі лён. Дзяўчата вешалі "калодкі" нежанатым хлопцам. ***Дзень сустрэчы на Масленын тыдні. Мацей.**

"На Мацяя дарога пачеё", "На Мацяя адліга - будзе мароз". Уласе. Свята жывёлы. **"Аўлас на сырьы лас"**.

25. а. *Заляцанне на Масленын тыдні.

26. с. *Серада Папяльцовая (пач. Вялікага посту ў католікаў, да 11.04). ***Лысая серада.** Праталіны-залысіны. **Фаціння.** Заступніца ад хвароб (ліхаманак, трасцы і інш.).

27. ч. *Блакітны чацвер. Тумановы дзень. ***Крывы, Глусты чацвер, Валосы, Валосся.** Свята жывёлы. **"На Валосага бліны пяклі ці аладкі, каб былі валы гладкі"**.

28. пт. *Цешчыны вечары.

29. сб. *Масленыя Дзяды (Бабы). **"Дзяды не зналі бяды, а наши ўнукі назналі муки"**. ***Залвіцныя віячоркі**.

Сакавік

1. н. *Масленіца. **"Масленіца ў "вятаху"** (пасля поўні) - дзяржы пишаніцу ў мяху, сей пишаніцу на ўсю руку". ***Развітальны, або Дараваны дзень.** ***Гуканне вясны.** **"Блаславі, божка, зіму замыкаці, вясну загукаці"**.

На Палессі вадзілі карагоды, "спявалі чырэчку", наслілі ёлку з вянком.

2. п. *Паласказуб. Першы дзень Вялікага посту (да 18.04). Пала-скалі зубы гарэлкано.

4. с. *Уступная серада. Каб урадзіў лён, мылі верацёны ці кала-ўторы, хадзілі ў кармі і пераскаківалі цераз пень. **Казімір.** **"Святы Казімір дровы сякець і ў клад кладзець"**.

7. сб. *Зборава субота. Абрад "споведзі дзежкі".

8. н. *Зборніца, Ізбор. Адзін з варыянтаў Новага года/лета ў час прыняцця юліянскага летазлічэння. **"Святы Ізбор упярод ступіць"**. Пачатак збору ў поле.

9. п. Янка, Паўраценне. Мядзведзь паварочваеца ў бярэзое на другі бок.

12. ч. Рыгор. **"На святога Рыгора ідуць ракі ў мора"**.

13. пт. Васіль Капальнік. Са стрэх капае.

14. сб. Аўдоція Вясноўка. Гуканне вясны. **"На Аўдоцікі голы бокі"**. (1.03 Новы год (Новы лета) у мінульм, сакавіцкі календарны стыль). **"Святы Еўдакей ... пераступ года"**.

15. с. Дар'я Вясенняя. Адбе-львалі палотны.

3. пт. *Пахвальная пятніца. Мыщцё дзежак.

4. сб. *Пахвальная субота. Не грымелі кроснамі, каб гром не грымей.

5. н. * Пальмова нядзеля. **"Вярба б'е, не я б'ю"**. **Арына.** **"На Арыну сей капусту ў расадніках"**.

6. п. Камаедзіца. Свята мядзведзя. Благавеснік. Пяклі пірагі "буславы лапы".

7. а. Дабравешчанне. **"Дабравешчанне без ластавак - халоднае лета"**. Абрад "Страла".

8. с. Благуста. **"На Благусту сей капусту"**.

9. ч. Матронা. **"На Матрону ічупак хвастом лёд разбівае"**.

12. н. *ВЯЛІКДЗЕНЬ у католікаў. ***Вербніца.**

13. п. Пачатак *Белага, Вялікага, тыдня. ***Чысты панядзелак.** Бялілі і мылі ў хаце.

14. а. *Чысты аўторак. Каб на людзей і "гаўядо" не напала "парша", трэба ўсё мыць. **Прабуджэнне хатніка.** У гэты дзень хлусілі, каб заблытаць хатніка. **"Апрэль - нікому не вер"**. **Мар'я.** Калі ў ясную ноц прыбывала вада, то суха будзе ў жніве на хлебнай ніве.

15. с. *Дравянайя страсць. Мыноць ўсё драўлянае. **Палікарі.** **"Пачатак бясхлебіць"**.

16. ч. *Чысты чацвер. Ідуць у лазню. Абрад мыціа дзежкі. **Мікіта.** **"Калі на Мікіту крыгаход, то няма ні клёву, ні лову рыболовам"**.

17. пт. *Чырвоная, Велікодная, пятніца. Сяялі гарох.

18. сб. *Вялікай, Чырвоная, субота. Фарбавалі яйкі. Канец Вялікага посту.

19. н. *ВЯЛІКДЗЕНЬ. **"Хрыстос уваскрас!"** - Сапраўды ўваскрасі! Быў Новы годам. **"Першае свята - свята Вялікадня"**.

20. п. Працяг *Велікоднага тыдня. **"Перши дзень пірагі маюць, а сярэдні пагуляюць, а апошні дзень выпраўляюць"**.

21. а. Руф. Руфи снягі.

22. с. *Градавая серада. **Праводны, Мёртвы, тыдзень.** **"Пашыла зіма да Кієва, а лета нам пакінула"**.

23. ч. *Людавы дзень. Раней

у Віленскай губерні білі і качалі яйкі з лубкоў, гушкаліся на арэлях.

***Вялікадніе мёртвых (Наўскі Вялікдзень, Мёртвы Вялікдзень, Наўскі чацвер).** Дзень памінання на могілках. Хлопцы і дзяўчата абліваліся вадою. **Юры.** (Новы год па задыяку).

"Першае свята - святы Юр'я", **"Як зязюля закукуе за 12 дзён да Юр'я на "голы" лес, то не чакай ураджаю і будзе хварэць жывёла"**.

24. пт. *Прачэнне. Абліваліся вадою. **Анціп** - ахойнік зубоў.

25. сб. Марк. **"Дождж на Марка, дык зямля як шкварка"**.

26. н. *Праводная нядзеля. **"Ідзі, зіма, да Кучава, як ты нам надакуцыла"**.

27. п. *Радаўнічыя Дзяды. **28. а. *Радаўніца.** **"На Радаўніцу да абеду пашуць, па абедзе плачаць**

"

Беларускі народны каляндар на 2020 год

24. н. Макей. "Мокра на Макея - і лета не прасушиць". **Кірыла і Мяфод.** Калі дзень мокры, і лета будзе мокра.

25. п. Епіфан. "На Епіфана раніца ў чырвоным кантане, неба з барваю - гарача лета".

27. с. Сідары. "Прыйшли Сідары - прыйшли і сіверы".

28. ч. *Ушэсце. Абрад "Страла". **Пахом.** "Святы Пахом павеє цяплом". "Сей агурук на Пахом - будзе насіць мяхом".

29. пт. Магдалена. "Зязюльку прысылае".

31. н. *Сёмуха, Зялёныя святы, Святы Дух. Свята зелені. "На Духа будзе щепла і суха". Шэсць дзеў. "Лён сей позні". **Канапелька Матруна.** "У зямлю махнула". **Фядот.** "Як на дубе атушка - у Фядота поўна аўсу кадушка".

Чэрвень

2. а. Тры паукунікі. "Няма лета, але пасля іх не бывае зімы".

3. с. *Градавая серада. Алёна, Ульяна. Дзень ільну.

4. ч. Васіліск. "Ад Васіліска і салавей блізка".

5. пт. *Сёмушныя Дзяды. Дзень Ефрасінні Полацкай. Хадзілі ў Полацк пакланіцца і абракацца.

6. сб. *Духавая субота, Зялёная субота.

7. н. *Сёмуха, Тройца. Культ продкаў і расліннасці. "Павядзём Куста пад гай зялёнецькі...". **Ян.** "Рой перад Янам - пчаляр будзе панам".

8. п. *Русальница, Іван ды Мар'я. Праводзіны вясны. "На Граннай нядзелі Русалкі сядзелі...".

9. а. *Конскі Вялікдзень. Свята коней.

10. с. *Градабой, Серада Руслан. Здабывалі з ясеня святы агонь.

11. ч. *Божае цела. *Наўская Тройца, Абліваха. Памінанне.

13. сб. Ерамей. Антоні. "Антоні, аддай коні!".

14. н. *Русальчыны розыгры. Засцерагаліся рос. *Пятроўскія запускі. Развівалі вянкі. **Юстын і Харытон.** "Юстын цягне ўперх каноплі, а Харытон - лён".

15. п. *Пятроўка (Петравіца) Пятроўскі пост да 11 ліп. "Пятроўка-галадоўка".

16. а. Лук'ян. Паўднёвыя вечер на Лук'яна - на добры ўраджай яровых.

18. ч. *Дзясятнік. Перавод унітаў у праваслаўе. "Дзеёцца ягодзін на ветцы".

19. пт. *Дзевятуха. Дзень зацеражэння на навальніцы.

20. сб. Летніе сонцестаянне ў 21.44 г.

21. н. Тодар. "На Тодара раса - канапель паласа".

22. п. Кірыла. Пачыналі касавіцу ў Паазер'і.

23. а. Купала. У старажытн. - Новы год/лета.

24. с. Ян Купальны. "Сонца грае".

25. ч. *Дзясятнік. "Дзесятынік гна воець". **Андрэй.** "Хто на Нуправа пасе грэч, той будзе бліны печ!".

26. пт. *Дзясятніка. "Косы точыць". "Жыта паспявяе". Акуліна Грачышніца. Сеялі грэчку. Задзярыхвост. Каровы "зыкуюць".

28. н. Амос. "Прыйшоў Амос - цягне ўгору аўес".

29. п. Ціхан. "Пеўчыя птушкі зацихаюць". **Пятрок.** "Да Пятра

зязюльцы кукаваці". "Прыйшоў Пятрок - апаў лісток, прыйдзе Ілья - адаудзь і два".

Ліпень

6. п. Купалле. Свята Сонца і кахання. "Дзень адбаўленне, ночы прыбаўленне".

7. а. Іван Купала. "Учора была Купала, а сёня Іван".

8. с. Данат. "Святы Данат коскі точыць".

10. пт. Самсон. "На Самсона дождж - сем тыдняў то ж". **Сем братоў.** "Сем братоў варожаць, колькі тыдняў пагоды".

12. н. Пятро. Свята заканчэння Купалля.

13. п. Паўпятра. Дзень талацкі. **Сымон і Юда.** "На Сымана ѹ Юды конь баіца груды".

14. а. Кузьма і Дзям'ян. Свята кавалёў. "Святы Пястро жыта спеліц, св. Кузьма сярп робіц, а св. Дзям'ян сена грабе".

17. пт. Андрэй. "Авец у світцы, а на грэчы і кашулі няма". "Андрэй усіх мудрэй".

18. сб. Свята Месяца. "Месец гуляе".

21. а. Казанская, Градавы дзень. Засцераганне ад нябесных стыхій, ад хвароб вачей і галавы. **Пракоп.** "Пракоп бок прыпёк".

25. сб. Якуб. "На Якуба хлеба поўна губа". **Прокл.** Засцерагаліся вялікіх рос.

26. н. Ганна. Снапы кладзе. Гаўрыль. Засцеражэнне ад граду.

29. с. Афінаген. Заціхаюць птушкі.

31. пт. Серпавіца, Шыпілінка (пятніца перад Іллёю). Дзень "зазубрываць" сярпоў перад жнівом.

Жнівень

1. сб. Макрыны. "Глядзі восень на Макрыні".

2. н. Ілля. Свята дажджоў і навальніц. "Ілля нарабіў гнілія". "Укінуў у ваду кусок ільду".

4. а. Мар'я. "Магдалена - вады па калена".

6. ч. Барыс Палікоп. "Барыс і Глеб - паспей хлеб".

7. пт. Ганны. "Святы Ганны бабкі стаўляюць".

9. н. Палікоп. Паліць копы. Панцеляймон. Сцяляў ад хвароб галавы.

10. п. Лаўрын. "На Лаўрына спяшай да млына".

12. с. Сіла. Жыта сей.

14. пт. Макавей, Першы Спас. Свята маку і мёду. Спасаўка. Пост да 27 жніўня.

15. сб. Прачыста, Зельна. "Прыйшла Прачыста - стала поле чыста". **Базыль.** "Базыль авечкам воўну дае".

16. н. Антоны Віхравеi. Рож. "Кірмаш на паненак" - дзень выглядання нявест.

17. п. Еўдакія. Агуркі збірае.

19. с. Яблычны Спас. Свята садавіны.

23. н. Лаўрэн - свята млынара. "Баўтрамей і Лаўрэн паказваюць, якія прыйдзе восень".

24. п. Баўтрамей. "Св. Баўтрамей высылае буслоў па дзяцей". "Прыйшоў Баўтрамей - жыта на зіму сей".

27. ч. Міхей. Выспяваюць бруsnіцы.

28. пт. Прачыста, Зельна. Свята ўраджаюць.

29. пт. Іван Шаптун, Іван Кураед, Багаслоў. Шапталіся свахі пра нявест.

29. сб. Трэці Спас. Свята

хлеба. **Ян.** "Ян на лета прыйшоў, а ўжо восень знайшоў".

30. н. Міроны Ветрагоны. "Пыл па дарозе гоняць, па прыгожым леце стогнучь".

31. п. Флор і Лаўр. Свята коней. **Арабінавія дзень і нач.** Сухая навальніца, або дождж.

Верасень

5. сб. Лупа. "Сей на Лупа - будзе жыта купа".

7. п. Баўтрамей. "Жыта на зіму сей".

8. а. Другая Прачыста. "Менишая Прачыста - канчай сеяць начыста".

10. ч. Мацей. Абаронца ад п'янства.

11. пт. Калінавік, Іван Крывачаўнік. "Да Яна прасіце, дзеткі, дажджу, а на Яне я ѹ сам упрашу".

13. н. Кіпрыян. Журавель збірае ў вырай.

14. п. Узвіжанне. Закрываць зямлі. **Сымон.** Абрад "жаніцьбы ко-міна". (Асенняе Навалеце/Навагоддзе з 1493 г.). **Бабіна лета.**

19. сб. Іуды, Міхал. "Міхал з поля спіхай".

21. п. Багач, Нараджэнне Божае Маці. Свята заканчэння ўборкі зерневых. **Засідki.**

22. а. Асенняе раўнадзенства 13.31г.

24. ч. Тадора. "На Тадору ўсякае лета заканчваецца".

26. сб. Стадёўскія Дзяды.

27. н. Звіжданне. Свята закрываць зямлі на зіму. Гадзюкі - у кучу.

29. а. Міхал. "Калі на Міхала з поўначы веце вее, то не май на надвор'е надзеi". **Сіцыян.** "Святы Сіцыян ды ляны пасцілаў".

3. с. Кастрычнік.

2. пт. Зосім. Журавіны на Зосіма ўздымаюцца - мароз на Падковы ўдарыць.

3. сб. Астап, Астаф'я. Прыкметы па ветру.

4. п. Пранцішак, Францішак. "На Пранцішак зярніт шукае ў полі мышак".

8. ч. Сяргей. "З Сяргея пачынаецца зіма". Жалезныя тыдзены. Чысцілі жалезныя рэчы.

9. пт. Іван Шаптун, Іван Кураед, Багаслоў. Шапталіся свахі пра нявест.

"Іван Багаслоў дзядуць".

22. н. Матронна. "З Матронны становіца зіма".

24. а. Хвёдар Студзянец.

"Хвёдаравы вятыры галоднымі вай-

разаслаў, а на Пакрова дзеўка гатова".

14. с. Пакровы, Трэцяя Прачыста. Вясельная пара. "Святы Пакрова, пакрый зямельку лісточкам, а галоўку - вяночкам". "Пакровы - зарыкалі каровы". **Дзявоўка** лета (на 21.10). Прымалі "у дзеўкі" сябровак.

Светлыя краявіды тонкага і інтэлігентнага мастака

Творчасць свайго бацькі, выдатнага майстра краявідаў, беларускага жывапісца другой паловы XX стагоддзя Пятра Пятровіча Шарыпы (1942-2013) папулярызуе яго дачка Алена Шарыпа. Тыя, хто прыйшоў на яго выставу "Свято і паветра" ў галерэю "Атрыум", адразу ўзгадалі лепшыя моманты дзяцінства: далягляды, якія напаўнялі душу радасцю, блуканні па лясных сцяжынках з кошыкам, незабыўныя блакіт азёр і рэчак.

На працягу амаль саракагадовага творчага шляху Пётр Шарыпа стварыў шэраг палотнаў у розных жанрах жывапісу: партрэт, тэматычная карціна, нацюрморт, пейзаж, але самымі эмацыянальнымі і запамінальнымі яго палотнамі сталі менавіта пейзажы.

Рамантычны краявід - найбольш выразны накірунак у творчасці Пятра Шарыпы. Ён працягваў традыцыі беларускіх пейзажыстаў, якія развівалі Фердынанд Рушчыц, Вітольд Бялыніцкі-Біруля, Станіслаў Жукоўскі.

Дзіця вайны, якое мачі хадзіла ў лесе ад карнікаў, прыкрываючы кустамі, зведала жыццё ў замлянцы і голад, узрасло ўражлівым, прагным да ведаў. Вучань Арашкайской школы Віцебскай вобласці сямігадовы Пятрок захапіўся каліровымі рэпрадукцыямі Куіндзы і Левітана на вокладках першых пасляваенных падручнікаў і імкнуўся навучыцца маляваць.

У 1960-тых годзе ў Віцебску ён паступіў на мастацка-графічны факультэт педынстытута, некаторы час працаў настаўнікам на вёсцы. Працягнуўшы наўчанне ў Менску ў тэатральнамастацкім інстытуце ў такіх настаўнікаў, як Хаім Ліўшыц, Май Данцыг, Натан Воранаў, ён вывучаў сродкі выразнасці і выпрацоўваў свой жывапісны стыль.

Выезды на пленэрэ ў розныя куткі Беларусі, шматгадзінная назіранні за зменамі ў прыродзе - за свячэннем паверхні возера і дыханнем паветра, за фарбамі і пахам кветак - натаялі душу і прыносілі авалоданне сакрэтамі майстэрства.

Чулы педагог, Пётр Пятровіч Шарыпа шмат гадоў выкладаў у Рэспубліканскім каледжы мастацтваў імя І. Ахрэмчыка і далучаў сваіх выхаванцаў да рэалістычных традыцый мастакоў мінулага, такіх, як І. Шышкін, І. Левітан, К. Каровін. Шмат таленавітых дзяцей прайшло праз яго майстэрню, сваю манеру пісьма і свой шлях знайшлі яго вучні Алесь Пушкін, Ларыса Журавовіч, Аляксандр

Сільвановіч і іншыя.

У галерэі "Атрыум" у Нацыянальнай бібліятэцы мы сустрэліся з дачкой мастака Аленай Пятроўнай Шарыпай. Спадарыня Алена - таксама жывапісец. Свае першыя малюнкі яна пачала рабіць, назіраючы за татам на вёсцы ў бабулі на Віцебшчыне. З 14-ці гадоў сумесныя падарожжы на Аршаншчыну, у Крэва, Браслаў, Слабодку прыўлі ёй любоў да беларускага архітэктурнага краявіду, таму яе дыпломнай праца па заканчэнні Беларускай акадэміі мастацтваў была прысвечана архітэктуры старажытнага мястэчка Гальшаны.

Выставка "Свято і паветра", прысвечаная Году малой радзімы, была арганізавана праз супрацоўніцтва Алены Шарыпы з выставачным аддзелам Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі і будзе доўжыцца да лютага 2020 года.

- Спадарыня Алена, ці не ўзгадаеце, хто надаў Пятру Пятровічу імпульс як будучаму мастаку?

- У дзяцінстве тата жыў у цёццы Матроны і дзядзькі Віктара ў Архайску і вучыўся

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная камегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслав Суднік,
Павел Сцяцко, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/> <http://naszaslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbt-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўіна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: naszaslowa@tut.by

- Яго ранейшыя працы стылёва адзінства. Ім хара-
ктерны шырокі пастозны мазок як
у Канстанціна Каровіна і Ленарда
Туржансага.

З ранейшых мае любімія
карціны - "Вясновое срэбра", "У
блакіце", "Адліга". Потым ён па-
чачу пісаць больш тонкіх эцюдаў.

Пазнейшыя яго працы, та-
кія, як "Касцёл францысканцаў",
больш дэталёва працісаныя. Былі
у яго кампазіцыі на тэму вайны,
такія, як "Вяртанне з роднай
вёскі".

**- На палотнах мы бачым
выявы Вашай матулі, жонкі
мастака Людмілы. Дзе тата**

дкі па музыцы і выяўленчым
мастактве, дзе выкладаў тата, і ў
Акадэміі мастактваў.

**- Пётр Пятровіч Шары-
па быў вельмі сціплым, інтелі-
гентным і не эпатажным мас-
таком, чалавекам высокай куль-
туры і светлай душы.**

- Ён вельмі любіў прыроду
Аршаншчыны. Часта хадзіў у лес
на дзялянку з эцюднікам, перадоле-
ваючы пешшу многія кіламет-
ры. У прыродзе ён знаходзіў
спакой і сущэснне ад многіх тур-
ботаў і хваляванняў.

**- Ці знайшоў ён сапраўд-
нае ічасце ў жыцці?**

- У творчасці ён быў шча-

сустрэў сваю абраницу?

- У менскім тра-
лейбусе. Ёй быў 21, а яму-
каля трыццаці. Увечары
яна вярталася з курсаў ма-
шыністак, а ён - з заняткаў
у інстытуце. Яе вельмі ўра-
зіла, што ён жыве светам
мастактва.

Хаця яна паходзіла
з простай сям'і, сядро яе
свяякоў па дзеду быў вы-
кладчык беларускай мо-
вы і літаратуры, у далей-
шым - прафесар і акадэ-
мік Міхась Лазарук.

**- Пётр Пятровіч
удзяляў шмат часу сваім
выхаванцам?**

- Яны з вучнямі ча-
ста ездзілі ў Полацк, Кіеў, Маскву.
У праграму наўчання ўключаліся
экскурсійныя праграмы, выву-
чэнне архітэктуры, наведванне
музеяў.

Калі мне споўнілася 13 га-
доў, пасля летніх вакацый, ён за-
ўважыў, што ў мяне пачалі атры-
млівацца ўдалыя працы. Я вучы-
лася ў мастацкай школе, потым -

у Рэспубліканскім кале-

слівым! Яго працы захоўваюцца
у Нацыянальнай мастацкім музее,
гісторычно-культурным запавед-
ніку "Заслаўе", Аршанскай кар-
ціннай галерэі В. Грамыкі, музее
Вялікай Айчыннай вайны і ў яго
майстэрні. Мне хацелася б зрабіць
вялікую выставу да яго 80-годдзя
у 2022 годзе, каб творы яго былі
годна ацэнены.

**Гутарыла Эла Дзвінская,
фота аўтара.**

**Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.**

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінскую, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 31.12.2019 г. у 17.00. Замова № 1.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны інডекс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,61 руб., 3 мес.- 7,83 руб.

Кошт у розніцы: падомоўленасці.